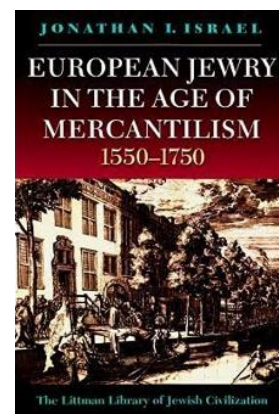
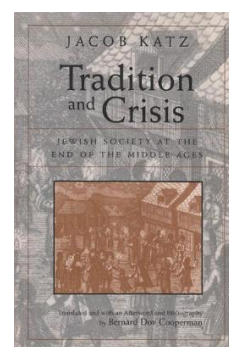

Úvod: Vymezení raného novověku: Jonathan Israel a David B. Ruderman

- Vymezení raného novověku v židovské historiografii: zásadní demografický zlom odděluje v židovské historiografii raný novověk od středověku; zásadní však není samotný fakt demografické změny, ale kulturní transformace, z nichž některé jsou důsledkem tohoto demografického posunu nebo jsou jím umožněny.
- Na konci je období odděleno emancipačními procesy, jež rozleptávají politické a právní uspořádání vztahů mezi židovskou menšinou a nežidovskou vládou a současně převratnými politickými procesy ve východní Evropě – k tomu dochází na přelomu 18. a 19. století a je to zase spojeno s podstatnými demografickými posuny.
- Z hlediska komplexity a radikálnosti změn je konec židovského raného novověku mnohem zřetelněji vyznačen, zatímco mezi počátkem raného novověku a předcházejícím obdobím existují silné kontinuity.
- Proto je také zavedení raného novověku, tedy specifického období mezi středověkem a novověkem v židovské historiografii poměrně pozdní. Termínu používá Jonathan Israel ve své vlivné syntetické práci *European Jewry in the Age of Mercantilism* (1985), v níž však vymezuje svůj předmět roky 1550–1750 a termín „Early Modern“ se nevyskytuje přímo v názvu. O čtvrtstoletí později, tedy v roce 2010 byla již představa raného novověku jako specifické periody v židovských dějinách v akademickém prostředí samozřejmostí a David B. Ruderman nazval svůj pokus o jeho syntetické uchopení *Early Modern Jewry: A New Cultural History*.

Praktický důsledek: Z důvodu tohoto terminologického posunu je třeba brát v úvahu pro studium raného novověku starší práce, nesoucí v názvu středověk – často obsahují materiál i k tomu, co je dnes raný novověk. Jacob Katz, *Tradition and Crisis: Jewish Society at the End of the Middle Ages* (1958), stejně jako Chajim Hilel Ben-Sasson, *Hagut we-hanhaga...* (Teorie a praxe: Společenské postoje polských Židů na sklonku středověku, 1959) - obě tyto zásadní práce se zabývají 16.–18. stoletím.

- V čem je tedy raný novověk pokračováním předchozího období a v čem je specifický? Nejdůležitější kontinuity jsou v materiální kultuře – jedná se o pre-industriální období. Dochází k posunům v ekonomice, avšak pouze málo v technologiích: civilizace zůstává odkázána na manuální práci; cestování je urychleno pouze lepší organizací (přepřahání koní), ale samotná rychlost pohybu zůstává stejná; hygiena a medicína se posouvají jen málo nebo vůbec.
- Nejpřevratnějším vynálezem je bezesporu knihtisk, o jehož vlivu na židovskou společnost zde bude řeč. Obecná technologická a z nich plynoucí ekonomická omezení jsou však i pro tak účinný vynález limitující – stále platí, že jen velmi malé procento

osob může dosáhnout vyšší vzdělanosti proto, že společnost produkuje jen malou nadprodukcí – většina lidí musí pracovat.

- Ke specifickým: David B. Ruderman definuje pět os, jež podle něj určují dynamiku židovských dějin v tomto období:
 1. Zvýšená mobilita osob a idejí [v důsledku demografických změn; neznamena to, že by se dříve necestovalo]
 2. Soudržnost židovských obcí [vznikají větší obce s komplikovanou vnitřní samosprávou]
 3. Informační exploze ve věku (hebrejského) knihtisku [patrně přehnané]
 4. Krize rabínské autority [tenze mezi potřebou náboženské autority a omezeními, plynoucími z náboženských zákonů]
 5. Vznik smíšených identit [zejména fenomén marranos, ale také šabatiánů a frankistů – fluidita identit – lidé mění svoji identitu během života]

